

Sisekaitseakadeemia

Justiitskolledž

Eveli Ojaverre

KS041

**KINNIPEETAVATE MOTIVATSIOON HARIDUSE
OMANDAMISEL TALLINNA VANGLA NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja:
Triin Voodla, BA

Tallinn 2008

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Kolledž: Justiitskolledž	Kuu ja aasta: mai 2008
Töö pealkiri: Kinnipeetavate motivatsioon hariduse omandamisel Tallinna Vangla näitel	
Töö autor: Eveli Ojavere	allkiri:
<p>Käesolev diplomitöö on kirjutatud teemal „Kinnipeetavate motivatsioon hariduse omandamisel Tallinna Vangla näitel.”</p> <p>Töö pikkus on 50 lehekülge, koosneb 3 peatükist ning sisaldab 14 joonist. Kasutatud on 18 allikat. Töö on kirjutatud eesti keeles ning resümees on esitatud vene keeles.</p> <p>Töö eesmärgiks on uurida (vangla)keskkonna mõju õppimisele, kuidas mõjutab õppimise eest saadav rahaline tasu kinnipeetavate motivatsiooni ja mis viisil motiveerida kinnipeetavaid õppima.</p> <p>Uurimismeetodina on kasutatud Tallinna Vangla õppivate ja mitteõppivate kinnipeetavate seas läbiviidud ankeetküsitlusi ning intervjuud Tallinna Vangla hariduskorraldajaga.</p> <p>Uurimustöö tulemusena selgus, et kinnipeetavaid motiveeriks õppima pigem muud soodustused nagu suur osakaal ennetähtaegsel vabanemisel, tihedam spordiga tegelemise võimaldamine või kutseerialade suurem valik, kui see, et õppimise eest saaks rahalist tasu.</p>	
Võtmesõnad : kinnipeetav, motivatsioon, vangla, haridus, õppimine, keskkond.	
Keywords : interneer, motivation, prison, education, learning, environment	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud:	
Juhendaja allkiri:	

SISUKORD

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON	2
SISUKORD	3
JOONISTE LOETELU	4
SISSEJUHATUS	5
1. ÕPPIMINE, MOTIVATSIOON JA KESKKOND	7
1.2 Motivatsiooni mõiste ja olemus	7
1.1.1 Välimine ja sisemine motivatsioon	10
1.2 Õpimotivatsioon	12
1.3 Keskkond, kui õppimist mõjutav tegur	14
2. HARIDUSE VÕIMALDAMISE EESMÄRK JA TÄHTSUS VANGLAS	18
2.1 Kinnipeetavate õppimisvõimalused Tallinna Vanglas	19
3. UURIMUS JA ANALÜÜS	21
3.1 Uurimusprobleem ja meetodika	21
3.2 Uuringus osalenud kinnipeetavate üldiste andmete kirjeldus	21
3.3 Peamised motivaatorid	25
3.4 Õppimise eest saadav rahaline tasu, kui motivaator	29
3.5 Keskkond õppimise mõjutajana	31
3.6 Järeldused	32
3.7 Võimalikud lahendused ja ettepanekud	34
KOKKUVÕTE	36
PE3IOME	37
KASUTATUD KIRJANDUS	38
LISA 1	39
LISA 2	42
LISA 3	45
LISA 4	48

JOONISTE LOETELU

Joonis 1: Ankeetküsitlusele vastanud kinnipeetavate vanus (lk 22);

Joonis 2: Ankeetküsitlusele vastanud kinnipeetavate haridustase (lk 22);

Joonis 3: Põhjused, miks jäi vabaduses hariduse omandamine pooleli (lk 23);

Joonis 4: Õppivate kinnipeetavate plaanid peale vabanemist (lk 24);

Joonis 5: Mitte õppivate kinnipeetavate plaanid peale vabanemist (lk 24);

Joonis 6: Miks otsustasid kinnipeetavad hakata vanglas uuesti haridust omandama (lk 25);

Joonis 7: Õppimise võimaluste uurimise kohta jaatavalt vastanud kinnipeetavate põhjused, miks nad ei õpi (lk 26);

Joonis 8: Õppimise võimaluste uurimise kohta eitavalt vastanud kinnipeetavate põhjused, miks nad ei õpi (lk 27);

Joonis 9: Mis motiveeriks kinnipeetavaid õppima õppivate kinnipeetavate arvates (lk 28);

Joonis 10: Mis motiveeriks neid õppima mitte õppivate kinnipeetavate arvates (lk 29);

Joonis 11: Kas õpitulemused oleksid paremad, kui heade õpitulemuste eest makstaks stipendiumit (lk 30);

Joonis 12: Kinnipeetavate valik, kui õppimise ja töötamise eest saaks võrdset tasu (lk 30);

Joonis 13: Põhjused, miks vanglas on kergem õppida (lk 31);

Joonis 14: Kas kinnipeetavaid motiveeriks õppima, kui ühte sektsiooni paigutataks ainult kinnipeetavad, kes õpivad (lk 32);

SISSEJUHATUS

Käesoleva lõputöö teemaks on „Kinnipeetavate motivatsioon hariduse omandamisel Tallinna Vangla näitel“. On teada tuntud tõde, et enamus töökohti eeldab tänapäeval vähemalt keskhariduse olemasolu, seega ilma „tutvusteta“ tööle saada on peaaegu võimatu. Selleks, et tööturul läbi lüüa peab olema piisavalt haridust, töökogemust, pealehakkamist ning paljudel töökohtadel ka nii öelda puhas taust. Kuid mida nendest on ette näidata enamusel endistel kinnipeetavatel? Kahjuks peab tõdema, et paljudel kinnipeetavatel on olemas vaid alg- või põhiharidus. Kuna resotsialiseerimine ehk kinnipeetava taassuhestamine ühiskonda toimub peamiselt õppimis- ja töövõimaluse pakkumise, sotsiaaltöö, psühholoogilise nõustamise, religioosse tegevuse ja meditsiinilise abi kaudu, siis on oluline motiveerida neid antud tegevustest osa võtma, eriti õpingutest.

Praegune olukord Eesti vanglates näitab, et kinnipeetavad tegelevad pigem millegi muuga, kui õppimisega, seega tuleks välja selgitada, mis motiveeriks ja ergutaks kinnipeetavaid õppetööst osa võtma.

Vabaduse äravõtmine põhjustab kannatusi ja isiksuse allakäiku, kusjuures haridus võib neid kahjustusi tunduvalt vähendada. Tegelikult on just vangistuse kahjulikud tagajärjed – isiksusetaju nõrgenemine, vanglateskesks muutumine ja ühiskonnast võõrdumine – põhjenduseks sellele, et vanglateskeskkonnas hariduse andmiseks on vaja rohkem vahendeid ja pingutusi kui vanglavälises keskkonnas (Vanglaharidus:16).

Antud teema on aktuaalne, kuna Justiitsministeeriumi arengukava aastani 2012 näeb ette oma tegevustes seoses haridusega õppivate kinnipeetavate arvu suurendamise ja hariduse omandamisel edasijõudvate kinnipeetavate õppimise motivatsioonisüsteemi rakendamise. Seega on oluline välja uurida faktid, mis motiveeriks kinnipeetavaid haridust omandama ja seeläbi ka õppivate kinnipeetavate arvu suurendada. Samuti pälvib antud teema tähelepanu, kuna alates 1. septembrist 2007.a jõustus Vabariigi Valitsuse 28. juuni 2007. a määrus nr 182, mis sätestab kinnipeetavale õppimise eest tasu maksmise määrad ning tasu arvutamise ja maksmise korra.

Käesolev diplomitöö koosneb kolmest peatükist. Esimese ja teise peatüki moodustab teoreetiline käsitus, millest esimese alapeatükkides käsitletakse motivatsiooni mõistet ja olemust, õpimotivatsiooni ja keskkonda kui õppimist mõjutavat tegurit.

Teises peatükis käsitletakse hariduse võimaldamise eesmärgi ja tähtsust vanglas. Alapeatükis kirjeldatakse kinnipeetavate õppimisvõimalusi Tallinna Vanglas.

Kolmanda peatüki moodustab uurimus ja analüüs. Selle alapeatükkides on kirjeldatud uurimusprobleemi ja meetodikat, analüüsitud uurimuse raames läbiviidud ankeetküsitluste ja hariduskorraldaja intervjuu andmeid ja tulemusi. Kaheks viimaseks alapeatükiks on uurimuse järeldused, võimalikud lahendused ja ettepanekud.

Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada, kas ja kuidas mõjutab rahaline tasu kinnipeetavate õppimist ja mis motiveeriks kinnipeetavaid haridust omandama ning seeläbi pakkuda võimalikke lahendusi õppivate kinnipeetavate arvu suurendamiseks. Samuti uurida (vangla)keskkonna mõju õppimisele.

Lähtudes eelnevast on autor püstitanud järgneva hüpoteesi: kinnipeetavaid motiveerib eelkõige haridust omandama selle eest saadav tasu.

1. ÕPPIMINE, MOTIVATSIOON JA KESKKOND

1.2 Motivatsiooni mõiste ja olemus

On asju, mida peame tegema. On asju, mida eeldatakse, et teeme. On asju, mida kästakse teha. Olla motiveeritud, tähendab tahta midagi teha. Inimesed on tihti motiveeritumad, kui nad saavad tehtu eest tasu. (Burnett 2002:36)

Igapäevases kõnepruugis on sõna motivatsioon küllalt levinud. Kui aga paluda inimesi defineerida, mida nad motivatsiooni all mõistavad, satuvad enamus kimbatusse. Motivatsiooni defineerimist väldivad isegi paljud psühholoogid. Näiteks määratlevad T. Good ja J. Brophy motivatsiooni hüpoteetilise konstruktsioonina, mis seletab eesmärgipärase käitumise enesealgatuslikkust, kindlasuunalisust, jõulisust ja püsivust. (Krull 2000:394)

Mistahes tegevus eeldab motiveeritud inimest. Motivatsioon on protsess, mis äratab tegevuse, säilitab ja reguleerib seda. (Beljajev jt 2005:31)

Motivatsiooniks nimetatakse sisemisi ajendeid, põhjusi ja jõude, mis mõjutavad inimese tegevust (Vadi 2004: 90).

Motivatsiooni võib defineerida kui sisemist seisundit, mis aktiveerib ja annab suuna isiklikele mõtetele, tunnetele ja tegudele. Motivatsiooni iseloomustab soov saavutada eesmärk, mis toob isiklikku kasu või tasu. (Lahey 1992; Freeman 1999:290, viidanud Varm 2005:27)

Motiveerimine on inimest tegutsema ajendavate jõudude teadvustamine ja inimese mõjutamine nende kaudu. Olenevalt teadvustamise määrast ja realiseerimisoskusest võivad motivatsioon ja motiveerimine suuremal või vähemal määral kattuda. (Vadi 2004:91)

Motivatsiooni ei saa adekvaatselt kirjeldada ilma isiksuslike ja sotsiaalseid faktoreid arvestamata. Viimasel ajal ongi üha enam hakatud pöörama tähelepanu individuaalsetele

erinevustele motivatsioonis, sh motivatsiooni tahtelistele aspektidele. Kõik see on aidanud mõista, et inimmotivatsioon on erakordselt keeruline ilming ning ühe ja sama käitumise aluseks võivad olla täiesti erinevad sisemised motiivid. (Krull 2000:394)

Erinevate motivatsiooni esile kutsuvate mõjurite toimemehhanisme selgitavad motivatsiooniteooriad. Eristatakse kahte tüüpi motivatsiooniteooriaid: rahulolu – ja protsessiteooriad. (Vadi 2004:91-92)

1. **Rahuloluteooriad** selgitavad inimese motivatsiooni vajadustest ja nende rahuldamisest lähtudes. Rahuloluteooriad näevad inimese vajaduste rahuldamist seoses ümbritseva keskkonnaga. Vajadusi on võimalik rahuldada keskkonnaga koostegevusse asudes.
2. **Protsessiteooriad**, mille lähtekohaks on arusaam, et inimesed analüüsivad situatsiooni ja otsustavad, kas ja kuidas sellele reageerida. Neid nimetatakse ka kognitiivseteks teooriateks, sest põhirõhk on inimese erinevatel tunnetusprotsessidel.

Sageli käsitletakse motivatsiooni alusena inimese vajadusi. Vajadus on seisund, mille on esile kutsunud teatud tingimuste puudumine, mis kindlustaksid subjekti bioloogilise, vaimse ja sotsiaalse olemasolu ning arengu, ja mis seetõttu ajendab teda tegutsema puuduoleva saavutamiseks. (Vadi 2004:92)

Üheks tuntumaks vajadusteooriaks on Abraham Maslow (1954) konstrueeritud vajadustepüramiid ehk baastarvete hierarhia (Lindgren jt 1994:78; Vadi 2004:94). See tarvete teooria andis olulise panuse motivatsiooniprobleemide integraalseks mõistmiseks. Tema kujutluse järgi arenevad inimvajadused ja motiivid sarnaselt püramiidi ehitamisega. (Krull 2000:406)

Kirjeldades oma baastarvete süsteemi, otsustab Maslow, et meie suutlikkus rahuldada tarbeid ühel astmel loob meile eeldused toimetulekuks tarvetega järgmisel, s.o. kõrgemal astmel. Hierarhia madalama poole peal rahuldamata tarve raskendab tarvetega toimetulekut kõrgematel astmetel. Peale selle väheneb elu jooksul madalama astme tarvete mõju käitumisele ning meie tähelepanu koondub skaala kõrgemate tarvete rahuldamisele. (Lindgren jt 1994:78)

Esimese astme moodustavad **füsioloogilised vajadused**. Need vajadused on kõigist vajadustest kahtlemata kõige mõjuvõimsamad. See tähendab konkreetselt seda, et kõigest elus vajalikust äärmuslikul määral puudust tundva inimese peamine motivatsioon on tõenäoliselt füsioloogilised vajadused, mitte mingid muud. Füsioloogilisteks vajadusteks on tarvidus toidu, vee, hapniku, tegevuse, puhkuse, une järele. Inimene, kel on puudus toidust, turvalisusest, armastusest ja austusest tunneb tõenäoliselt kõige tugevamat nälga toidu kui millegi muu järele. (Maslow 2007:78; Vadi 2004:94)

Teisel astmel paiknevad **turvalisuse vajadused**. Nendeks võib pidada turvatunnet, stabiilsust, sõltuvust, kaitstust, vabadust hirmust, ärevusest ja kaosest jne. Nende ihade puhul kehtib kõik, mis füsioloogiliste vajaduste puhul, kuigi vähemal määral. Täpselt sama hästi võivad need domineerida terve organismi üle. Nende tähtsust hakkab inimene tunnetama pärast seda, kui ta organismi funktsioneerimine on tagatud. Vajadus kaitstud olla ilmneb soovis vältida füüsilist vägivalda, hirmu, tagada organiseeritus ja tasakaal. (Maslow 2007:80-81; Vadi 2004: 94)

Kolmandal astmel on **kuuluvuse ja armastuse vajadused**. Armastuse vajadused hõlmavad kiindumuse pakkumist ja saamist. Kui need on rahuldamata tunneb inimene teravalt sõprade, kaaslase või laste puudumist. Selline inimene januneb inimsuhete järeleüldiselt – koha järgi perekonnas või grupis – ning püüdleb väga pingsalt selle eesmärgi saavutamise poole. (Maslow 2007:83)

Austuse ehk lugupidamisvajadus paikneb püramiidi neljandal astmel. Kõigil meie ühiskonna inimestel on vajadus või iha stabiilse, kindla, tavaliselt kõrge enesehinnangu, eneseaustuse või enesearmastuse ning teiste austamise järele. Inimene vajab enese tunnustamist ja prestiiži. Enesest lugupidav inimene on võimeline tunnetama oma tugevaid ja nõrku külgi samuti suhtub ta austusega ka teistesse inimestesse. (Maslow 2007:85; Vadi 2004:95)

Püramiidi tipus asetseb **eneseteostuse vajadus**, mis väljendub tahtes arendada ja kasutada oma võimeid. Praktilises tegevuses mõjutab see inimesi väga erinevalt. Seetõttu teostavad inimesed ennast mitut moodi. Maslow uuris peamiselt tuntud inimeste elulugudest (A. Lincoln, T. Jefferson, A. Einstein jt), kuidas kõrge eneseteostusvajadusega inimesed teistega suhtlevad. Sellised inimesed on vahetumad eneseväljendustes, mis ei tähenda

käitumisnormide eitamist. Kõrge eneseteostusvajadusega inimene suhtub võrdse lugupidamisega endasse ja teistesse. Maslow kirjeldas neid kui suhteliselt iseseisvaid, sõltumatuid ja ebamugavusi taluvaid inimesi. Kõrge eneseteostusvajadusega inimesed on demokraatlikud ning tundlikud “hea ja halva” suhtes. (Vadi 2004:95)

Motivatsioon tekib siis, kui inimene taipab, mis kasu ta sellest tegevusest saab (Burnett 2002: 36).

1.1.1 Välimine ja sisemine motivatsioon

Motivatsiooni kujundavate tegurite suure hulga, nende üheaegse toime ja vastastikuse mõjustatavuse tõttu on väga raske luua ühtset teooriat, mis suudaks haarata neist kas või olulisemaid (Krull 2000:416).

Sageli on raske selgusele jõuda, mil määral tekib motivatsioon mingiks tegevuseks, sh õppimiseks, sisemiste ja mil määral väliste tegurite toimel. Välsed ja sisemised motivaatorid on sageli sedavõrd läbi põimunud, et nendevahelist piiri on üsna raske täpselt määratleda. Nii mõnigi kord põhjustab tegevust ühel tasemel vaadatult väline tasustus, mis omakorda kutsub esile sisemise huvi sama tegevuse vastu. On ka vastupidiseid juhte, kus algne sisemine huvi õppimise vastu saab toetust välise tasustusena. (Krull 2000:401; Märja jt 2003:78)

Sisemise motivatsiooni põhjus peitub inimeses endas, tema tegevus toob talle hingelist rahulolu ja rõõmu. Välimise motivatsiooni põhjuseks on aga väline ehk materiaalne tasu. (Burnett 2002:37) Välsed stiimulid luuakse keskkonnatingimuste, nagu premeerimine, ametikõrgendus jmt inimese jaoks ihaldusväärsete hüvede näol (Märja jt 2003:78).

Motivatsiooni kujunemine nii väliste kui ka sisemiste stiimulite mõjul ja nende üheaegse toime vastuolulisus põhjustas psühholoogide seas palju vaidlusi ning isegi motivatsiooniprobleeme seletavate teooriate jaotamise toimiva liikumapaneva stiimuli asukoha järgi väliseks ja sisemiseks motivatsiooniks (Krull 2000:402).

Edward Deci arvates on sisemiselt ajendatud käitumise korral tegemist motivatsiooniga, mida põhjustavad otseselt *isiklik huvi, rahuldus- või rõõmutunne* - kõik tegevused, millesse me lülitume, et tunda end pädevana ja olukorda kontrollivana. Deci arvates sõltub sisemise motivatsiooni tugevus sellest, mis määral näevad inimesed oma tegevuse tulemusi sisemiselt põhjustatutena, st nende poolt kontrollitavatena. Tunde tekkimisel, et meie kompetentsusele ja enesemääratlusele seatakse piiranguid, nõrgeneb ka sisemine motivatsioon. (Krull 2000:402)

Deci järgi esineb kahte tüüpi sisemiselt motiveeritud käitumist. Üks neist ilmneb siis, kui isik tunneb end mugavalt, kuid tüdinult ja otsib seetõttu võimalusi tunnetuslikuks aktiivsuseks, sh meelelahustuseks. Teine käivitub püüdes toime tulla väljakutset pakkuvate olukordadega või soovist vähendada ebakõla, st tasakaalutust oma arusaama ja välise informatsiooni vahel. (Krull 2000:402)

Välisteks stiimuliteks võib lugeda väliskeskkonnast tulenevaid ajendeid, mis võimaldavad meil saada soovitud. Näiteks suurendavad head hinded lõputunnistusel tõenäosust kõrgkooli sisse saada, kursuse edukalt läbinul tõstetakse kvalifikatsioonijärku, uue kompetentsi omandamine võimaldab leida tööd või konkureerida paremale ametikohale. (Märja jt 2003:78)

Välise stiimulite olemasolu sunnib inimest õppima ka siis, kui ta ise pole õpitavast eriti huvitatud, kuid soovib saada „boonust“, mis kaasneb õppimisega (Märja jt 2003:78).

Sisemised motivaatorid seevastu põhinevad inimese enda seesmisel äratundmisel, et õppimine on vajalik mitte ainult soovitud hüvede saamiseks, vaid ka enesearengu tagamiseks (Märja jt 2003:78).

Sisemiste motivaatorite käivitamiseks on eelkõige oluline oma tegeliku MINA teadvustamine, enda tunnetamine aktiivse subjektina, kes saab ja võib oma käekäiku kujundada (Märja jt 2003:78).

Tegelikkuses moodustavad välised stiimulid ja sisemised motivaatorid dünaamilise terviku, kus teatud eluetappidel ja situatsioonides domineerivad ühed vajadused ning teisel juhul teised vajadused (Märja jt 2003, viidanud Beljajev jt 2005:32).

1.2 Õpimotivatsioon

Õppimisel on meie kultuuris oluline positsioon ning see seondub kujutlustega majanduslikust ja sotsiaalsest arengust ning sooviga parandada elutingimusi (Säljö 2000:10). Õppimine on vahend vaimu ergastamiseks, majanduslikus, poliitilises, sotsiaalses, aga ka vaimses keskkonnas parema orienteerumisvõime ja seega suurema enesekindlusastme saavutamiseks, eneserealiseerimise amplituudi laiendamiseks, oma loomuse rakendamiseks, positiivsete (edu)elamuste tunnetamiseks (Märja jt 2003:78).

Õppimise juures on motivatsioon üks olulisemaid selle tulemuslikkust mõjutavaid tegureid (Beljajev jt 2005:31).

Tugev õppimise mõjutaja on motivatsioon (huvi õpitava vastu) – on lihtne õppida seda, mis pakub momendil huvi ja milles tuntakse ennast edukana. Paraku nõuab elu ka ebahuvitava ja esmapilgul tarbetuna näiva materjali õppimist. (Leppik 2006:11)

Õppimine on võimalik piisava motivatsiooni, tähelepanu kontsentratsiooni ja adekvaatse taju olemasolul (Märja jt 2003, viidanud Beljajev jt 2005:27).

T. Good ja J. Brophy tõlgendavad õpimotivatsiooni õpilase kalduvusena pidada akadeemilist tegevust tähendusrikkaks ja väärtuslikuks ettevõtmiseks, mille vahendusel on võimalik saavutada soovitud eesmärged (Krull 2000:453).

Reaalne õpimotivatsioon seostub alati ka konkreetse ehk situatiivse tasandiga, mis väljendub õpilase motivatsioonilise seisundina konkreetsete ülesannete sooritamisel. Üldine ja situatiivne õpimotivatsioon on vastastikusel sõltuvuses ja ühe puudumist saab mõningal määral kompenseerida teise arvelt: üldine positiivne ja väärtustav suhtumine õppimisse aitab õpilastel nii mõnigi kord sooritada ka igavaid õppeülesandeid ja vastupidi, huvi pakkuvaid ja eluliselt vajalikke õppeülesandeid on õpilased valmis sooritama ka siis, kui nende üldine õpimotivatsioon on tagasihoidlik. Loomulikult on selge, et kui õpilasele antavad ülesanded ei motiveeri õppima ja toovad kaasa vaid ebameeldivusi, hakkab paratamatult kahanema ka tema soov üldse midagi õppida. (Krull 2000:453-454)

Inimesi motiveerib kõige rohkem õppima huvi, lõbu ja väljakutse, mida nad õpiprotsessist saavad. Seega on põhiline õppimist motiveeriv tegur õppimine ise ja sellega kaasnev rahulolu tunne (Beljajev jt 2005:31).

Paljud 1980. aastate lõpu ja 1990. aastate õpimotivatsiooni uurimused on kinnitanud, et õpilaste usk edu saavutamisse või õppetööga toimetulekusse on valdavalt määratud õpilastel kujunenud arusaamaga õppimise vahetust eesmärgist. Probleem on selles, kuidas näeb õpilane ise oma õppimist: kas õpib selleks, et teada saada või et säilitada oma positiivset mainet õpetaja ja kaaslaste ees. Nii ühe kui ka teise eesmärgiorientatsiooni kujunemist mõjutavad arvukad tegurid, sh õpetaja ootused õpilase arenguvõimaluste suhtes. (Krull 2000:425)

Lisaks edulootusele, oleneb õpimotivatsioon õpitava väärtusest õpilase jaoks. Õpitava väärtustamine sõltub nii õpilase üldisest suhtumisest õppimisse kui ka õpitava hetkeväärtusest. Mõlemad faktorid olenevad omakorda suurest hulgast õppimisse suhtumist ja selle suhtes hoiakuid kujundavatest teguritest. (Krull 2000:425)

Nagu igas valdkonnas, on ka õppimises edukuse kriteeriumiks eesmärkide saavutamine. Nagu töötamine e töö tegemine ise, nõnda ei ole ka õppimine eesmärk omaette. Eesmärk on see, mida me püüame saavutada, kuhu jõuda. Õppimise eesmärgiks võib olla potentsiaali kujundamine edukamaks toimetulekuks oma tööülesannetega, tervema perekonna kujundamise oskuste omandamine, eneses selgusele jõudmine, aga ka sotsiaalsete kontaktide sõlmimine ja suhtluskonna arvu ja kvaliteedi suurendamine. (Märja jt 2003:77)

Reeglina ajendab täiskasvanut õppima mingi konkreetne vajadus: töölase kvalifikatsiooni tõstmine suurendab turvatunnet tööjõuturul konkureerides, ametikaaslastega kontaktide sõlmimine rahuldab kuuluvusvajadust, toimetulek õpingutes mõjub positiivselt eneserealiseerimise vajaduse rahuldamisele jne, kuid kui suuri ressursse õppija on nõus kulutama oma eesmärkide saavutamiseks ning kas ja millisel määral eesmärgid saavutatakse, sõltub ühelt poolt tema senistest teadmistest, oskustest (sh õpioskustest), intellektuaalsetest, emotsionaalsetest ja füüsilistest võimetest, teiselt poolt aga eesmärkide olulisusest õppija jaoks ja õpimotivatsiooni tugevusest. (Märja jt 2003:77)

Õpimotivatsioon sõltub väga suurel määral õppimiskeskkonnast. Õpimotivatsiooni, mis toetab sisemistest vajadustest ja arengu eesmärkidest lähtuvat õppimist, on võimalik igal õppijal soodustada, kujundades vastavad õpitingimused (Wlodkowski 1999, viidanud Beljajev jt 2005:33):

1. seotuse ja kaasatuse tunde tekitamine;
2. positiivse hoiaku kujundamine õppimise suhtes;
3. tähendusliku ja olulise õpikogemuse toetamine;
4. kompetentsuse ja õpitulemuste tunnustamine.

Õpimotivatsiooni tekkimisel on oluline sellise (õpi)keskkonna kujundamine, mis aitaks õppijat eneses selgusele jõuda ja enda jaoks olulisi eesmärke püstitada, tagaks võimaluse vabalt valida (õpi)eesmärkide saavutamist toetavaid vahendeid (Märja jt 2005:80).

Motivatsiooni kui psüühilise seisundi keerulisuse ja seda kujundavate faktorite suure hulga tõttu ei ole psühholoogidel seni õnnestunud arendada terviklikku ega kõikehaaravat motivatsiooniteooriat ning seetõttu ei ole ka kuigi reaalne luua ühtset ega kõigil elujuhtumel töötavat õpimotivatsiooni kujundamise meetodikat või meetodilist süsteemi. See-eest on olemas terve rida motivatsiooni kujundamise erinevaid tahke kirjeldavaid psühholoogilisi kontseptsioone ja mudeleid ning neile mudelitele toetuvaid õpimotivatsiooni kujundamise strateegiaid. (Krull 2000:398)

1.3 Keskkond, kui õppimist mõjutav tegur

Keskkond on füüsiliste ja sotsiaalsete tingimuste, nähtuste ja elementide kogum, mis subjekti – isikut või gruppi – mõjutab ja millele on subjekti tegevus suunatud. Keskkond on nii inimtegevuse vahend kui ka tingimus. (Eesti Nõukogude Entsüklopeedia 1989:474)

Sotsiaalteadustes on jõutud järeldusele, et inimese käitumist mõjutab oluliselt keskkond, kus ta tegutseb. Nii mõjutab keskkond, kus õppimine aset leiab, ka õppimist. (Märja jt 2003, viidanud Beljajev jt 2005:26)

Õpikeskkond on kõik see, mis õppijat ümbritseb õppimise ajal. Kõige üldisemalt on õpikeskkond selline ruum, kus on piisavalt võimalusi õppimiseks, tegutsemiseks ja suhtlemiseks. (Märja jt 2003, viidanud Beljajev jt 2005:26) Õpikeskkonnaks on nii auditooriumid, raamatukogud, võimlad kui ka õppija kodu, töökoht ning muud paigad, kus ta õpib. Õpikeskkond võib olla nii reaalne kui ka virtuaalne. (Beljajev jt 2005: 26)

Uuringud täiskasvanud õppijate hulgas näitavad, et kui muutub õppimise keskkond, on vaja muuta ka seniseid õpiharjumusi (Hakkarainen, Lonka 2005, viidanud Beljajev jt 2003:4).

Õppimise toetamine ongi võimalik eelkõige läbi soodsa keskkonna loomise. Õppimist soodustav keskkond on meeldiv, turvaline ning toetab õppijate eesmärkide saavutamist. (Beljajev jt 2005:26)

Lähtuvalt teguritest, mis õpikeskkonda mõjutavad, on olemas 5 õpikeskkonna liiki: **füüsiline, sotsiaalne, psühholoogiline, intellektuaalne, administratiivne** (Hammond, Collins 1997, viidanud Beljajev jt 2005:26).

Füüsilise õpikeskkonna moodustavad õppimisel sellised füüsilised tingimused nagu õpperuumi kujundus, sisustus, valgustus, õhutus, akustika, temperatuur, istekohtade paigutus jms. Kaudselt avaldab õppimisele mõju ka ümbritsev keskkond laiemalt. On oluline, et füüsilise keskkonna tegurid ei tõmbaks õppija tähelepanu endale.

Psühholoogilise õpikeskkonna moodustavad psühholoogilised tegurid, mis õppimist mõjutavad. Nendeks on õppija varasemad õpikogemused, positiivsed ja negatiivsed emotsioonid, motivatsioon, tähelepanu ja taju.

Õppimine on alati tugevalt mõjutatud õppija emotsionaalsest seisundist. Võib öelda, et positiivsed emotsioonid suurendavad enesekindlust, optimismi ja initsiatiivi õppimisel, negatiivsed aga takistavad. Samuti mõjutavad õppimist indiviidi elus asetleidvad meeldivad või ebameeldivad sündmused. (Krull 2000, viidanud Beljajev jt 2005:27)

Sotsiaalse õpikeskkonna moodustavad need sotsiaalsed tegurid, mis tulevad õppijate omavahelistest ja õppijate ning õppejõu vahelistest suhetest.

Intellektuaalse õpikeskkonna moodustavad õpikeskkonna need tegurid, mis tulenevad õppija intellektuaalsest kaasatusest õppimise eesmärkide seadmisest ning õpiülesannetest.

Intellektuaalset õpikeskkonda mõjutavad õppimisele seatud eesmärgid. Õppijat mõjutavad soodsalt sellised eesmärgid, mis arvestavad õppijate varasemate kogemuste ning teadmistega. Seega iseloomustab head õpieesmärki väljakutse õppija jaoks – see ei tohi olla liiga raske ega liiga kerge. (Beljajev jt 2005:29)

Administratiivse õpikeskkonna moodustavad tegurid, mis tulenevad õppe korraldusest. Administratiivset õpikeskkonda iseloomustab reguleerituse ja loomingulise vabaduse vastuolu. Ühelt poolt eeldab õppimine vabadust ja piirangute puudumist ning teisalt on oluline ka teatud korraldatus ja süsteemsus. Õppimist soodustav administratiivne õpikeskkond on selline, kus on leitud tasakaal vabaduse ja reeglite vahel. (Beljajev jt 2005:31)

Inimese motivatsioon aktualiseerub käitumisena peaaegu alati suhtes olukorra ja teiste inimestega. Seda tõsiasi peab iga motivatsiooniteooria arvesse võtma, kaasates kultuurilise määratluse rolli nii keskkonna kui organismi enda käsitlemises. (Maslow 2007:69)

Organisatsioonilised vahendid, mida koolid kasutavad, on suuremal või vähemal määral sarnased olenemata sellest, kus kool eksisteerib, siis ikkagi mõjutab kooli eesmarke ja tegevust see spetsiifiline keskkond, milles kool asetseb (Brint 1998:22, viidanud Varm 2005:20).

Suhetes keskkonnaga on inimese jaoks oluline, kuivõrd ta tunneb end olevat oma tegevust ohjav subjekt ning mil määral juhitud temast sõltumatute väliste tegurite poolt. Vanglas on kinnipeetaval võrdlemisi väikesed võimalused mõjutada oma keskkonda, selle igapäevarutiini, inimsuhteid ja atmosfääri. Õppimine on aga individuaalne valdkond, mida kinnipeetav saab ise küllaltki suurel määral ohjata, õppimisel sõltub palju indiviidil endast. Kuivõrd hästi inimene õppeprotsessis edasi jõuab, kui palju ta suudab õppida, sellele avaldavad mõju vangla kui institutsioon, õppekeskkond ja indiviidi isiklikud näitajad. (Autio ja Hautamäki 1991:22, viidanud Varm 2005:22)

Autio ja Hautamäki poolt Soome vanglates läbi viidud uurimuse raames selgitasid kinnipeetavad, et õppimise tegi vanglas raskeks seesama vanglateskkond, mis ka vangla igapäevaelus kõigile piirangid seab. Suletud ja vähestimuleeriv atmosfäär vähendab õpihimu, kuna õpitut ei ole võimalik praktikas järele proovida. Suurte piirangute all elamine mõjutab sageli kinnipeetavate meeleolu, muutes selle kõikuvaks. Uurimusest selguski, et kinnipeetavate õpiprotsess kulgeski vastavalt meeleoludele. Samas leiti, et õppimine kergendab vanglakaristuse kandmist, kuna isegi väljastpoolt vanglat tulevad õpetajad ergutasid kinnipeetavate igapäevaelu, nende kaudu said kinnipeetavad kaudse kontakti vanglavälise maailmaga. (Autoi ja Hautamäki 1991:77, viidanud Varm 2005:22)

On oluline, et igasugune hariduse andmine toimuks võimalust mööda ühes selgelt eristatavas kohas, kus saab luua meeldiva õhkkonna, et õppekeskus muutuks kinnipeetavale mingisuguseks oaasiks vanglas, kuid samas erineks koolist oma õhkkonna, korralduse, meetodite, ainete ja tegevusalade poolest ja oleks sobilik täiskasvanute koolitamisele (Vanglaharidus:23).

2. HARIDUSE VÕIMALDAMISE EESMÄRK JA TÄHTSUS VANGLAS

Vangistuse täideviimist Eestis reguleerib vangistuseseadus, mille järgi on vangistuse eesmärk suunata kinnipeetav õiguskuulekale käitumisele ja kaitsta õiguskorda ehk teisisõnu: vangistus peab aitama kinnipeetaval pärast vabanemist ühiskonnas toime tulla ning seeläbi vähendada kuritegevust. Et kinnipeetav tuleks pärast karistuse kandmist ühiskonnas toime, võimaldatakse tal vanglaväliselt suhelda, omandada üld- ja kutseharidust, pakutakse tööd ja sotsiaaltöötaja abi. (Karistuse kandmine...26.02.2008)

Kinnipeetavale hariduse võimaldamise eesmärk on sätestatud Vangistuseseaduse § 34 lg 1-s. Selle kohaselt hariduse võimaldamise eesmärk on kindlustada kinnipeetav piisavate teadmiste oskuste ja eetiliste tõekspidamistega, mis võimaldab tal jätkata vabaduses hariduse omandamist ja töötamist.

Euroopa vanglaeeskirjades on öeldud, et vangistus on vabaduse äravõtmise tõttu juba iseenesest karistus. Seetõttu ei pea vangistustingimused ja vanglarežiim sellest tulenevaid kannatusi suurendama, välja arvatud need juhtumid, mis kaasnevad põhjendatud eraldamise või korra hoidmisega. (Vanglaharidus 1990:16).

Vanglaharidust käsitlevas ministrite komitee soovitusel R(89)12 liikmesriikidele, mis on vastu võetud Ministrite komitees 13. oktoobril 1989 ministrite asetäitjate 429. kohtumisel, on öeldud, et suurel osal kinnipeetavatest on haridusega olnud väga vähe tulemuslikke kokkupuuteid, mistõttu neil on haridust väga vaja, samuti et vanglaharidus aitab vanglaid inimlikumaks muuta ja parandada kinnipidamistingimusi ning hõlbustab oluliselt kinnipeetava naasmist ühiskonda (Vanglaharidus 1990:4).

Haridust vanglas tuleks pidada vähemalt sama tähtsaks kui väljaspool vanglat antavat haridust. Vanglahariduse põhieesmärgiks peab olema võimaldada õppimist, mis on iga mehe ja naise õigus ning tema arengu võti (Vanglaharidus 1990:14).

Vanglakaristust kandvaid indiviide on võimalik kallutada oma suhtumist, väärtusi ja käitumist muutma. Selline muutus võib toimuda pigem läbi hariduse kui teraapia või sunduse (Varm 2005:5-6).

Õigusrikkujate jaoks väljatöötatud programmid, mis pakuvad hariduse omandamise või töötamise võimalusi, sisaldavad ideed sellest, et haridusel on rehabiliteeriv, resotsialiseeriv mõju või, et kuritegevusel on seos töötusega. (Crow 2001:41, viidanud Varm 2005:14) Uuringud psühhosotsiaalsete programmide rakendamise tulemuslikkusest vanglates näitavad, et need programmid saavad edukad olla vaid juhul kui neid rakendatakse koos indiviidi vajadustele vastavate haridus- ja tööprogrammidega ning taustal on resotsialiseerimist toetavad perekondlikud ja ühiskondlikud tingimused. (Crow 2001:200, viidanud Varm 2005:15)

Harduse omandamise võimaluste pakkumist on eriti oluliseks peetud noorte kinnipeetavate puhul. Noored on kujunemisfaasis, noorte puhul eeldatakse suuremat vastuvõtlikkust muutustele ning resotsialiseerimisprogrammide tulemuslikkus on tõenäolisem. (Crow 2001:10, viidanud Varm 2005:15)

2.1 Kinnipeetavate õppimisvõimalused Tallinna Vanglas

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 37 sätestab, et igal inimesel on õigus haridusele. Hariduse eesmärgiks on Eesti Vabariigi haridusseaduse § 2 lg 3-st tulenevalt luua soodsad tingimused isiksuse, perekonna, eesti rahvuse, samuti rahvusvähemuste ja Eesti ühiskonna majandus-, poliitilise ning kultuurielu ja loodushoiu arenguks maailma majanduse ja kultuuri kontekstis, kujundada seadusi austavaid ja järgivaid inimesi ning luua igale inimesele eeldused pidevõppeks. Sama paragrahvi lõike 2 kohaselt lähtutakse hariduse põhialustes üldinimlike ja rahvuslike väärtuste, isiksuse, usu- ja südametunnistuse vabaduse tunnustamisest.

Vangistusseaduse § 34 lg 2 järgi korraldatakse hariduse andmist kinnipeetavatele Eesti Vabariigi haridusseaduse, põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse, kutseõppeasutuse seaduse ja nende alusel välja antud õigusaktide kohaselt.

Kinnipeetavale, kellel puudub põhiharidus, võimaldatakse põhihariduse omandamine vastava riikliku õppekava alusel, samuti põhihariduse omandanud kinnipeetavale üldkeskhariduse omandamine (Vangistusseadus § 35 lg 1 ja 2).

Vastavalt kinnipeetava soovile ja sobivusele antakse talle võimalus kutsekeskhariduse omandamiseks, samuti tööalases koolituses osalemiseks (Vangistusseadus § 36 lg 1).

Vangla kindlustab üldhariduse ja kutsehariduse omandamiseks ja tööalase koolituse läbiviimiseks vajalike üldotstarbeliste ruumide ning õppeklasside ja –töökodade olemasolu, samuti tööpraktika võimaluse vanglas õpetatavatel erialadel (Vangistusseadus § 34 lg 3).

1. septembril 2007.a jõustus Vabariigi Valitsuse 28. juuni 2007. a määrus nr 182 (Kinnipeetavale õppimise eest tasu maksmise määrad ning tasu arvutamise ja maksmise kord), mis reguleerib kinnipeetavale õppimise eest tasu maksmise määrasid ning tasu arvutamise ja maksmise korda. Antud määrust kehtestatakse Vangistusseaduse § 34¹ lõike 3 alusel.

Tallinna Vanglas on kinnipeetavatel võimalus üldharidust omandada Tallinna Täiskasvanute Gümnaasiumis nii eesti kui ka vene keeles. Üldhariduskoolis saab õppida alates kuuendast klassist, kuigi vanglas on kinnipeetavaid, kellel on haridust 5 või isegi vähem klassi. (Uritam:2008)

Kutseerialasid õpetab Tallinna Vanglas Tallinna Ehituskool. Alates 2007/2008 õppeaastast on võimalik õppida puidupingi töölise eriala kursustel, mille kestvuseks on 6 kuud. Antud eriala on võimalik omandada alates põhiharidusest ja septembrist algavad ka jätkukursused. Elektrikuks on võimalik õppida nii põhihariduse kui ka keskhariduse baasil. Esimesel korral on õpiaeg 2 aastat, teisel juhul 1 aasta. (Uritam:2008)

02.04.2008 seisuga on üldhariduskoolis õpilasi 56, kutsekoolis 40 õpilast (21 puidutöölise erialal, 19 elektriku erialal) (Uritam:2008).

Samuti on võimalik Tallinna Vanglas osaleda riigikeele kursustel, kus rakendatakse ka kinnipeetavatele õppimise eest tasu maksmist (Uritam:2008).

3. UURIMUS JA ANALÜÜS

3.1 Uurimusprobleem ja metoodika

Käesolev uurimustöö otsib vastust küsimustele: **kas kinnipeetavaid motiveerib haridust omandama selle eest saadav tasu?** Mis motiveeriks kinnipeetavaid haridust omandama? Miks jätsid kinnipeetavad vabaduses hariduse omandamise pooleli? Mis põhjustel on kinnipeetavad otsustanud jätkata haridusteed vanglas ja mis põhjustel ei soovi kinnipeetavad vanglas haridust omandada? Samuti on eesmärgiks uurida (vangla)keskkonna mõju õppimisele.

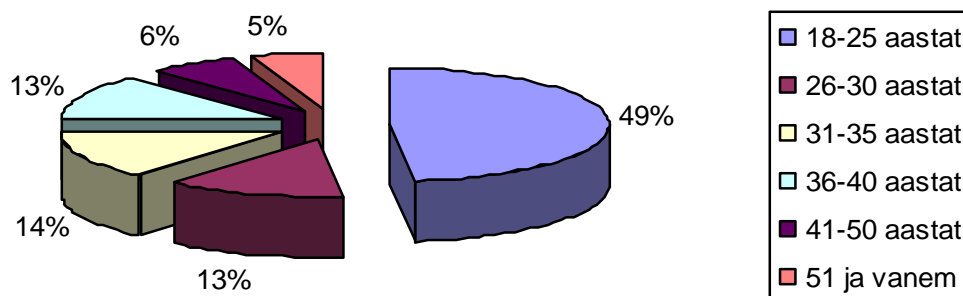
Uurimuses kasutati uurimismeetodina ankeetküsitlust, mis viidi läbi Tallinna Vanglas 2008. a jaanuaris ja veebruaris. Ankeetküsitlusi oli koostatud kaks erinevat, üks kinnipeetavatele, kes õpivad ja teine kinnipeetavatele, kes ei õpi. Ankeetküsitlused olid nii eesti kui ka vene keeles (vaata lisa 1, 2, 3 ja 4). Küsimustik oli koostatud valikvastustega, mõne küsimuse juures oli võimalik lisada ka enda poolne vastusevariant, samuti valida mitu vastusevarianti. Samuti viis töö autor läbi intervjuu Tallinna Vangla hariduskorraldaja Mare Uritamiga, mis edastati elektrooniliselt. Intervjuu küsimused ja vastused on autori valduses.

Tagastatud ankeete oli kokku 77, nendest 26 kinnipeetavalt, kes õpivad ja 51 nendelt, kes ei õpi.

3.2 Uuringus osalenud kinnipeetavate üldiste andmete kirjeldus

Ankeetküsitlusele vastanud kinnipeetavate seas oli kõige noorem 18- aastane ja kõige vanem 60- aastane (vt joonis 1). Peaaegu poole vastanutest moodustasid 18-25 (49%) aasta vanused kinnipeetavad. Kõige vähem oli aga 51- aastaseid ja vanemaid (5%).

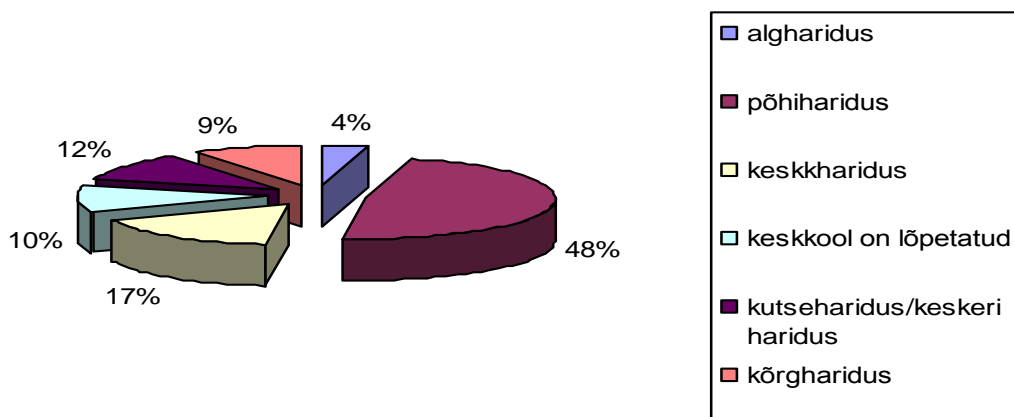
Ankeetküsitlusele vastanud kinnipeetavate vanus

Joonis 1. Ankeetküsitlusele vastanud kinnipeetavate vanus

Vastanud kinnipeetavate haridustase on väga erinev. Kahjuks oli kõige rohkem neid kellel haridustase on 5-9 klassi (48%), kõige vähem aga neid, kellel algharidus ehk 1-4 klassi (4%). Samuti leidis ka kinnipeetavaid, kellel on olemas kõrgharidus (9%). Nendest ühel kinnipeetaval oli lõpetamata kõrgharidus ja ühel kahekordne kõrgharidus (vt joonis 2).

Ankeetküsitlusele vastanud kinnipeetavate haridustase

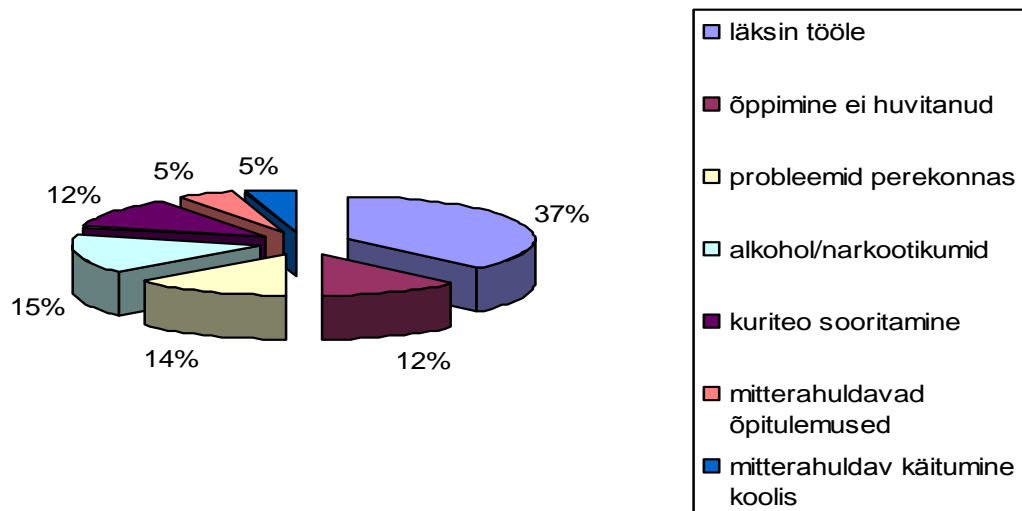

Joonis 2. Ankeetküsitlusele vastanud kinnipeetavate haridustase

Küsimusele, miks Te jätsite vabaduses hariduse omandamise pooleli, tõid kinnipeetavad kõige enam põhjuseks selle, et nad läksid tööle (37%). Järgmiseks tunnistasid kinnipeetavad, et haridustee jäi pooleli alkoholi/narkootikumide kuritarvitamise pärast (15%) ning kolmandal kohal on võrdselt asjaolu, et õppimine ei huvitanud ning kuriteo sooritamine (mõlemad 12%) (vt joonis 3).

Omapoolsete vastusevariantidega on kinnipeetavad väitnud, et koolis käimine jäi pooleli, kuna laps oli tulekul või oli rahast rohkem huvitatud. 4 kinnipeetavat väidavad, et nad pole vabaduses hariduse omandamist pooleli jätnud (ühel nendest puudub kesk-, kutse- või kõrgharidus). Veel on põhjusteks toodud seda, et võeti sõjaväkke, haigus, vanemate surmaga seoses pidi ise raha teenima hakkama või siis lihtsalt elu läks viltu.

Miks jäi harduse omandamine vabaduses pooleli

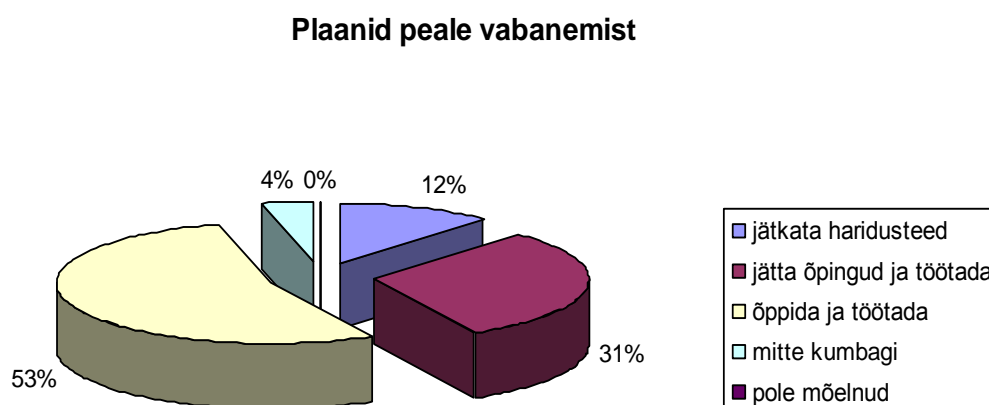

Joonis 3. Põhjused, miks jäi hariduse omandamine vabaduses pooleli

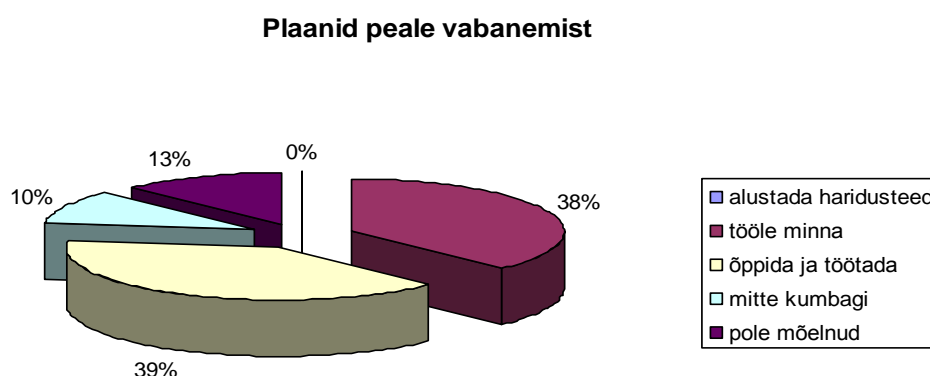
Autor uuris ankeetküsitluses ka seda, millega kavatsevad kinnipeetavad hakata tegelema peale vanglast vabanemist. Suurem osa õppivatest kinnipeetavatest kavatseb peale vabanemist jätkata õpingud ning minna ka tööle (53%), samuti suurem osa mitte õppijatest kavatsevad nii õppida kui töötada (39%), kuid kahjuks on ka neid õppivaid kinnipeetavaid, kes kavatsevad jätta õpingud ja minna ainult tööle (31%). Samas suur hulk on ka neid mitte

õppijaid, kes kavatsevad ainult tööle minna (38%). Mitte ükski mitte õppija ei kavatse vabaduses ainult koolis käima hakata ja erinevalt õppijatest on viimaste seas ka kinnipeetavaid, kes pole selle peale veel mõelnud, et mida nad peale vabanemist tegema hakkavad (vt joonis 4 ja 5).

Tallinna Vangla hariduskorraldaja Mare Uritami sõnul on tänaseks vabanenud kinnipeetavate seas väljaspool vanglat kutsekooli lõpetanud 5 inimest ja üldhariduskooli ainult 1 inimene.

Joonis 4. Õppivate kinnipeetavate plaanid peale vabanemist

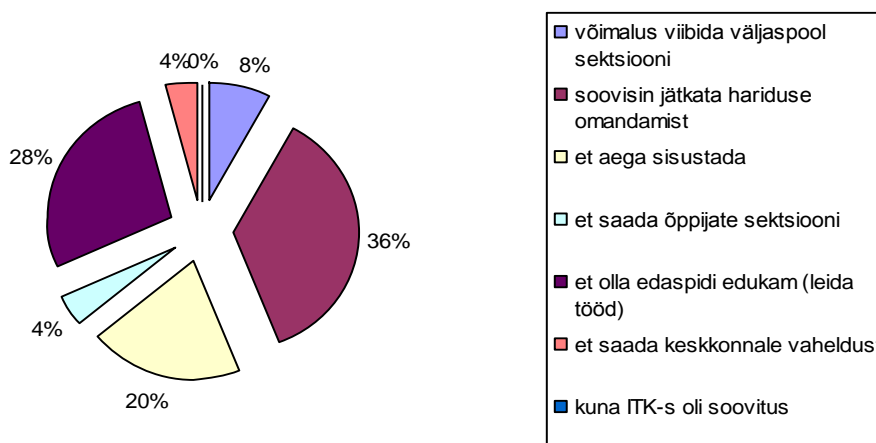
Joonis 5. Mitte õppivate kinnipeetavate plaanid peale vabanemist

Võrdsel hulgal arvavad haridust omandavad kinnipeetavad, et vanglas omandatud haridus annab neile peale vabanemist võimaluse jätkata haridusteed ja loob paremad võimalused töö leidmisel. Neile järgneb arvamus, et haridus annab parema enesehinnangu ning mõned leiavad ka, et haridus tõstab nende väärtust sõprade/perekonna silmis.

3.3 Peamised motivaatorid

Kuna ankeetküsitlus viidi läbi kinnipeetavate seas, kes õpivad ning kes ei õpi, siis on ka ankeetküsitlustes küsitud küsimused erinevalt koostatud. Kinnipeetavatele, kes õpivad küsiti, miks nad otsustasid hakata vanglas haridust omandama. Kõige enam oli põhjuseks see, et sooviti jätkata hariduse omandamist (36%). Nagu eelmisest alapeatükist nähtub, arvavad kinnipeetavad, et haridus annab neile paremad võimalused olla edaspidises elus edukam (leida tööd), siis sama põhjuse märkisid ka seekord 28% vastanutest. Ühelgi korral aga ei olnud põhjuseks asjaolu, et individuaalses täitmiskavas (ITK-s) oli sellekohane soovitus (vt joonis 6).

Kinnipeetavate haridustee jätkamise põhjused

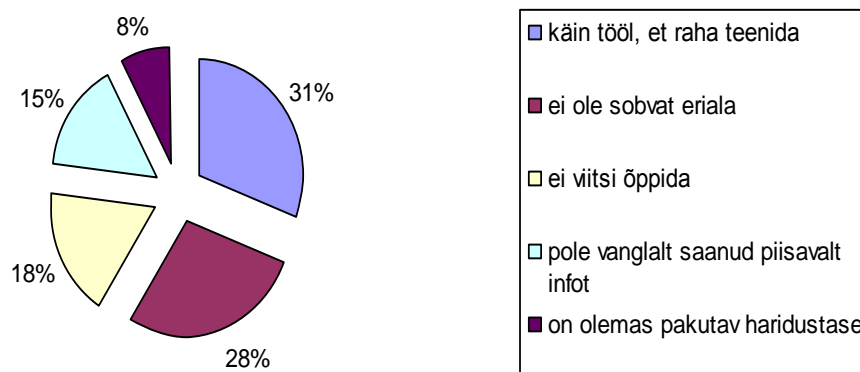
Joonis 6. Miks otsustasid kinnipeetavad hakata vanglas uuesti haridust omandama

Ankeetküsitluses vastasid mitte õppivad kinnipeetavad küsimusele, kas nad on uurinud õppimise võimalusi Tallinna Vanglas. 51- st kinnipeetavast vastas sellele küsimusele jaatavalt 37 ja eitavalt 13, üks kinnipeetav jättis sellele küsimusele vastamata.

Jaatava vastuse puhul uuris autor, mis on need põhjused, et nad ei otsustanud haridust omandama hakata. Enamus kordadel oli põhjenduseks see, et käin tööl, et raha teenida (31%) ning ka see, et puudub sobiv eriala (28%) (vt joonis 7). Eitava vastuse andnud kinnipeetavate seas oli kõige rohkem valitud põhjenduseks seda, et ei viitsi õppida (44%) (vt joonis 8). Enda pakutud variantideks oli kahel kinnipeetaval see, et neil on liiga lühike karistusaeg. Viis kinnipeetavat väitsid, et neil on muud huvid, kuid ei täpsustanud seda.

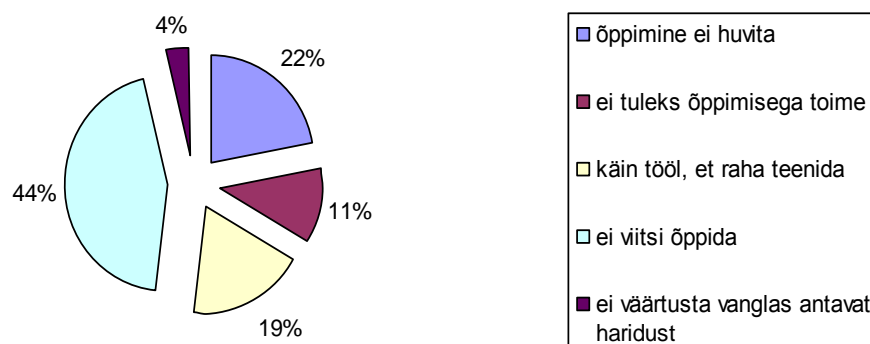
Hariduskorraldaja sõnul saavad kinnipeetavad õppimisvõimaluste kohta infot inspektor-kontaktisikutelt, sotsiaaltöötajatelt, psühholoogidelt. Konkreetse huvi korral on võimalus pöörduda hariduskorraldaja poole, kes vestleb kinnipeetavaga.

Põhjused, miks kinnipeetavad ei õpi

Joonis 7. Õppimise võimaluste uurimise kohta jaatavalt vastanud kinnipeetavate põhjused, miks nad ei õpi

Põhjused, miks kinnipeetavad ei õpi

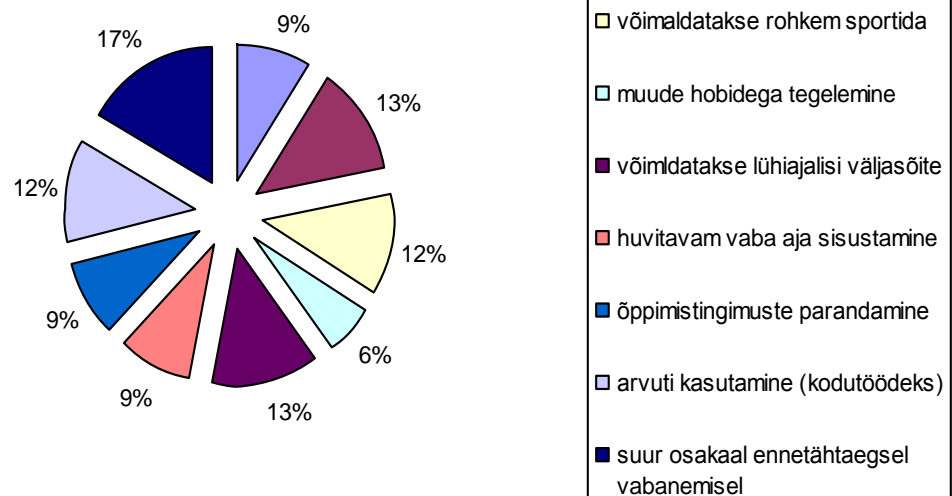
Joonis 8. Õppimise võimaluste uurimise kohta eitavalt vastanud kinnipeetavate põhjused, miks nad ei õpi

Motiveerimise väljaselgitamiseks küsiti õppivate kinnipeetavate käest ankeetküsitluses, et mis motiveeriks kinnipeetavaid õppima ja mitte õppivate kinnipeetavate käest, et mis motiveeriks neid haridust omandama (vt joonis 9 ja 10). Õppijate ja mitte õppijate vastuste tulemused olid kohati erinevad, kuid mõne koha pealt sarnased. Näiteks pakkusid mõlemad kõige enam seda, et õppima motiveeriks asjaolu, kui õppimisel oleks suur osakaal ennetähtaegsel vabanemisel, samuti see, kui võimaldataks tegeleda rohkem spordiga. Paljud mitte õppijad arvasid, et neid motiveeriks õppima see, kui oleks suurem valik kutseerialasid. Kõige suuremad erinevused olid õppimistingimuste paremaks muutmise osas, paljud õppijad arvasid, et antud asjaolu motiveeriks õppima, kuid mitte õppijate seas pidas tähtsaks seda ainult mõni üksik kinnipeetav. Enda pakutud variantidena märkisid mitte õppivad kinnipeetavad, et neid motiveeriks õppima see, kui vanglas oleks koduloomad lubatud, kui lühendataks karistusaega või kui kutseõppel oleks kõrgem tase. Kaks kinnipeetavat arvasid, et neid ei motiveerigi mitte miski õppima.

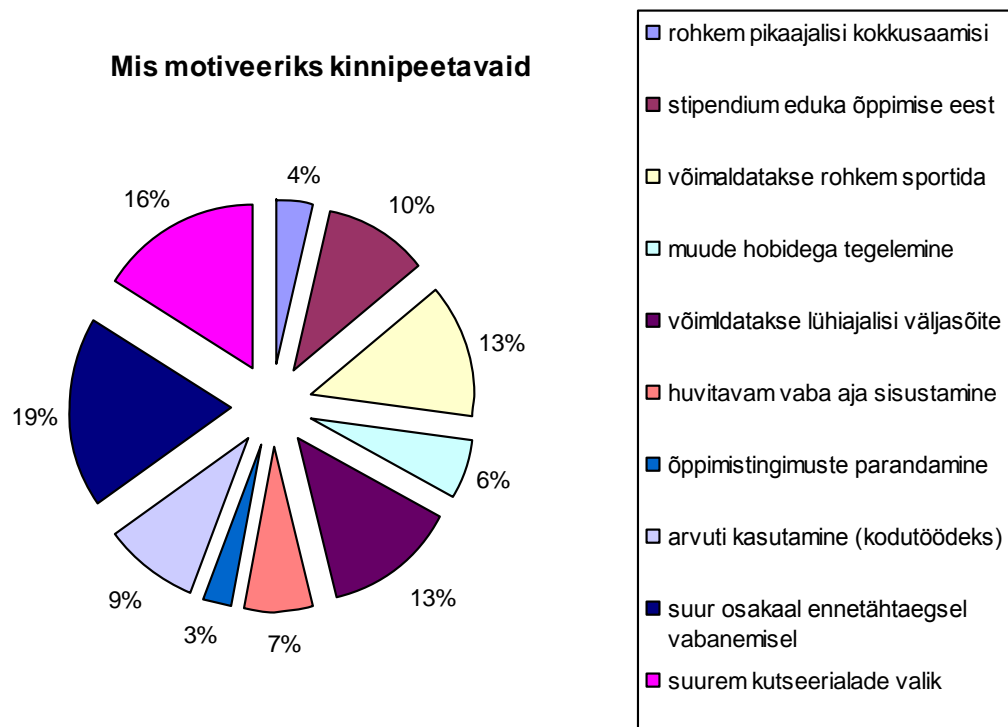
Mare Uritami väitel rakendatakse Tallinna Vanglas selliseid soodustusi nagu spordisaali kasutamine, lisa jalutusaeg ning tänu sellele on nii mõnigi kinnipeetav otsustanud haridust omandama hakata. Kuid tema arvates palju erinevaid kutseerialasid ei innustaks kinnipeetavaid õppima. Kuid õpetatavad erialad peaksid olema tööturul „müüdavad“ ehk siis erialad, kus on puudus tööjõust, palk peab olema konkurentsivõimeline. Õpperühmad

peaks hoidma väikestena (maksimaalselt 12 inimest), sest siis jõuavad kinnipeetavad õppida, õpetajad õpetada ja samas loob see ka konkurentsi õppijate vahel. Sedasi saab ka kinnipeetavaid innustada lõpetama põhikooli, kuna ainult põhiharidusega saab kutsekooli. Et oleks pidevalt võimalik võimaldada juurdetulevatele kinnipeetavatele õppimisvõimalusi, siis peaksid kursused algama erinevatel aegadel.

Mis motiveeriks kinnipeetavaid

Joonis 9. Mis motiveeriks kinnipeetavaid õppima õppivate kinnipeetavate arvates

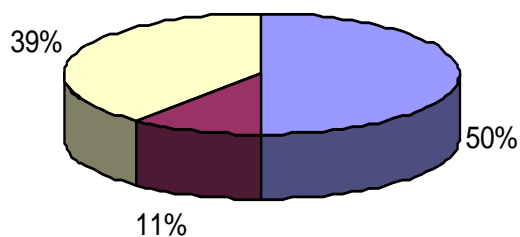

Joonis 10. Mis motiveeriks neid õppima mitte õppivate kinnipeetavate arvates

3.4 Õppimise eest saadav rahaline tasu, kui motivaator

Ankeetküsitluse tulemustest on näha asjaolu, et õppimise eest saadav raha ei mõjutaks suurt enamust õppivatest kinnipeetavatest. Stipendium ergutaks neid õppimise juures rohkem pingutama, kuid enamuse õpitulemusi see paremaks ei muudaks (vt joonis 11).

Raha õpitulemuste mõjutajana

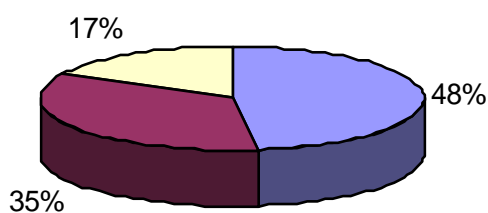

■ raha ei mõjutaks õpitulemusi ■ õpitulemused oleksid paremad ■ püüaksin rohkem

Joonis 11. Kas õpitulemused oleksid paremad, kui heade õpitulemuste eest makstaks stipendiumit

Mitte õppivad kinnipeetavad valiksid õppimise ja töötamise eest võrdse tasu saamisel pigem õppimise, kui töötamise, kuid oli ka neid, kes ei valiks neist kumbagi (vt joonis 12). Ühel kinnipeetaval oli sellele küsimusele raske vastata.

Õppimiseja töötamise eest võrdne tasu

■ õppimise ■ töötamise ■ mitte kumbagi

Joonis 12. Kinnipeetavate valik, kui õppimise ja töötamise eest saaks võrdset tasu

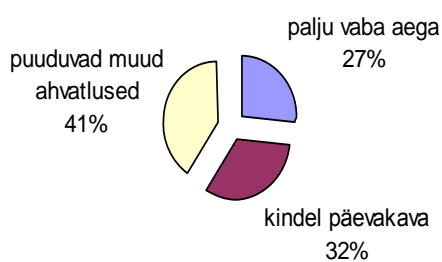
Intervjuust hariduskorraldajaga selgus, et õppimise eest saadav tasu sobib küll motivatsiooni vahendiks. Seda rakendatakse Tallinna Vanglas praegu riigikeele kursustel. Ühte rühma, kus õppisid töötavad kinnipeetavad, motiveeris õppimise eest saadav tasu, nimelt 14-st kinnipeetavast lõpetas kursused 11 kinnipeetavat (2 nendest vabanes ja ainult üks loobus). Kuid teises rühmas, kus õppisid raskete kuritegude eest pikemat karistusaega kandvad kinnipeetavad, lõpetas 20-st kinnipeetavast ainult 7.

3.5 Keskkond õppimise mõjutajana

Selles osas, kas vanglas on kergem või raskem õppida jagunesid vastused võrdselt, kui siiski väikeses ülekaalus olid vastanute hulgas need, kes arvasid, et ei ole vahet võrreldes vabaduses hariduse omandamisega.

Kõige enam kinnipeetavaid arvas, et vanglas on kergem õppida, kuna seal puuduvad muud võimalused nagu näiteks sõbrad, peod jne. Järgmiseks valikuks oli see, et vanglas on kindel päevakava ning see, et vanglas on palju vaba aega (vt joonis 13).

Miks vanglas on kergem õppida

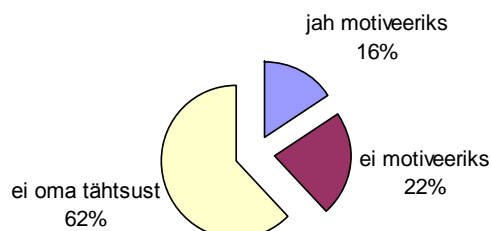

Joonis 13. Põhjused, miks vanglas on kergem õppida

Nende kinnipeetavate hulgas, kelle arvates on vanglas raskem õppida on põhjuseks pigem see, et teised kinnipeetavad segavad, kui see et vanglaametnikud seda teevad.

Samuti ei oma enamuse mitte õppijate arvates õppijate ühte seksiooni paigutamine erilist tähtsust, mõningaid ei motiveeriks see õppima ja kõige vähem oli neid, kellele oleks see tähtis (vt joonis 14). Üks kinnipeetavatest jättis sellele küsimusele vastamata.

Õppijate ühte seksiooni paigutamine

Joonis 14. Kas kinnipeetavaid motiveeriks õppima, kui ühte seksiooni paigutatakse ainult kinnipeetavad, kes õpivad

3. 6 Järeldused

48 %-l vastanud kinnipeetavatest on 5-9 klassi haridus ning 17% -l 10-12 klassi haridus, seega on vähemalt üle poole selliseid kinnipeetavaid, kellele oleks hariduse omandamine hädavajalik.

Enamasti on vabaduses kool pooleli jäänud, kuna otsustati minna tööle, seega võiks teha järelduse, et vanglas oleks võimalik õppida, kuna seal pakutakse tasuta sööki, jooki, vajadusel riideid humanitaarabi korras, samuti kord kvartalis hügieenipakki, kuid siiski see päris nii ei ole. Mare Uritami arvates on õppimine kinni viitsimises.

Uurimusest selgus, et ei ole eriti vahet vanglas või vabaduses õppimisel ning et vanglas on võib-olla isegi mõnevõrra lihtsam, kuna seal puuduvad muud ahvatlused, näiteks sõbrad, peod jne. Samuti ei ole oluline see, kui ühte seksiooni paigutatakse ainult õppivad kinnipeetavad, seega teeb autor järelduse, et kellel on soov ja tõeline tahtmine olemas,

suudab harida ennast ka vangla rasketes ja piiratud oludes. Kuid teoreetilisele osale toetudes selgub asjaolu, et meeldiva ja soodsa keskkonna loomine aitab tugevasti kaasa õppimisele. Seega ongi õpihimu suurendamine võimalik läbi vastava keskkonna loomise.

Teoreetilises osas selgus, et inimene on motiveeritum, kui saab tehtu eest tasu, kuid kinnipeetavate arvates ei motiveeriks neid õppimise eest saadav raha neid paremini õppima, kui siis ainult rohkem pingutama. 48% kinnipeetavatest valiks küll õppimise ja töötamise eest võrdse tasu saamisel õppimise, kuid 38 % kinnipeetavaid, kes valiksid pigem töötamise, on liiga suur hulk kinnipeetavaid, et saaks väita, et raha eest ollakse nõus haridust omandama. Nagu ka joonistelt 9 ja 10 näha, on üsna vähe peetud üheks õppimisele motiveerivaks vahendiks stipendiumit nii õppijate kui ka mitte õppijate hulgas. Samuti tuli välja intervjuus hariduskorraldajaga, et õppimise eest tasu saamine on oluline ainult väikesele osale kinnipeetavatest, näiteks neile, kes käivad vanglas tööl ja hindavad raha väärtust, seda näitas hästi kinnipeetavate osalemine riigikeele kursustel. Seega uurimuse tulemustest võib järeldada, et raha on küll kinnipeetavate jaoks oluline, kuid mitte piisav motivaator, et selle pärast haridusteed jätkata.

Üllatuseks oli see, et rahalise tasu asemel motiveeriks kinnipeetavaid õppima pigem see, et õppimisel oleks suur osakaal ennetähtaegsel vabanemisel ning see, kui saaks tegeleda rohkem spordiga. Intervjuust selgus, et Tallinna Vanglas rakendatakse õppimise eest soodustusena näiteks spordiga tegelemise võimaldamist. Sellest võib järeldada, et paljud kinnipeetavad ei ole kursis antud soodustustega, ei pea sportimisvõimalusi piisavalt heaks või soovivad, et võimaldataks rohkem aega spordiga tegelemiseks.

Paljud mitte õppivad kinnipeetavad on uurinud õppimisvõimaluste kohta Tallinna Vanglas, kuid siiski on jäänud see asi soiku, kuna nende arvates puudub sobiv eriala. Sellest võib järeldada seda, et huvi õppimise vastu on olemas, kui luua juurde muid huvitavaid erialasid.

Õppivate kinnipeetavate arvates annab vanglast saadud haridus neile paremad võimalused olla edaspidises elus edukamad ning töö leidmisel, samuti otsustasid nad vanglas koolis käima hakata, kuna soovisid jätkata oma haridusteed. Seega võib järeldada, et õppijad teadvustavad hariduse olemasolu tähtsust ning võtavad seda seda, kui omaette väärtust, mitte läbi mingisuguste muude soodustuste.

Kinnipeetavate individuaalses täitmiskavas (ITK-s) olevad soovitused hariduse omandamisele suunamisel ei mängi kinnipeetavate jaoks rolli ja nad ei pööra sellele tähelepanu.

3.7 Võimalikud lahendused ja ettepanekud

Lähtudes eeltoodust leiab autor, et raha maksmise asemel tuleks õppimise motiveerimiseks pakkuda kinnipeetavatele muid alternatiivseid soodustusi. Näiteks võimaldada neil kasutada spordisaali, täiendada jõusaali sisustust, korraldada sportlike üritusi/võistluseid.

Vanglas haridust omandavate kinnipeetavate ennetähtaegsel vabanemisel tuleks suuresti arvestada asjaolu, kas kinnipeetav õpib või mitte, sest õppetööst osavõtt on üks resotsialiseerimise protsessi osasid ja sellega näitab kinnipeetav, et ta soovib oma elus midagi muuta. Uurimuse tulemused näitasid ka seda, et õppiv kinnipeetav õpib selle pärast, et soovib olla edaspidises elus edukam ning läbi hariduse olemasolu. Samuti tuleks ka kohtutel seda asjaolu rohkem arvesse võtta.

Teoreetilises osas selgus, et inimest motiveerib õppima huvi õpitava vastu, samuti õpitava väärtus, uurimuses aga asjaolu, et võiks olla rohkem õpetatavaid kutseerialasid, seega oleks otstarbekas küsida kinnipeetavate arvamust uute erialade loomisel või viia läbi küsitlus, et teada saada, millised erialad pakuksid kinnipeetavatele huvi.

Õppimise soodustamiseks ja õppima motiveerimiseks tuleks muuta praeguseid õppimistingimusi. Otstarbekas oleks luua sektsioon, kus viibivad ainult õppivad kinnipeetavad. 01.06.2008. a jõustub Kriminaalhooldusseaduse, vangistuseseaduse ja kohtute seaduse muutmise seadus, mille kohaselt kinnipeetaval on lubatud liikuda kinnise vangla territooriumil vangla sisekorraeskirjas ja kodukorras sätestatud kohtades ning ajal. Öörahu algusest kuni äratuseni ning muul vangla sisekorraeskirjas ja kodukorras sätestatud ajal eraldatakse kinnipeetavad neile ettenähtud kambritesse, mis lukustatakse. Seega on vanglal võimalus võimaldada õppijatele rohkem jalutusaegu, kui teistes sektsioonides viibivatele kinnipeetavatele.

Samuti peaks looma sektsioonis vastavad õpitingimused kodutööde ja ülesannete täitmiseks. Praegusel kujul õppimiseks mõeldud ruum esimeses sektsioonis ei toimi, kuna seal reaalselt õppimist ei toimu ja seda lubatakse kasutada ka mitte õppivatel kinnipeetavatel.

Võiks korraldada inspektor-kontaktisikutele koosoleku/infotunni, kus selgitatakse neile õppimisvõimalusi ja tingimusi Tallinna Vanglas, et nemad, kui kinnipeetavatega tihedalt ja vahetult kokkupuutuvad isikud saaksid tõhusamalt motiveerida/suunata kinnipeetavat haridusteed jätkama, samuti selgitada neile õppimisega kaasnevaid soodustusi.

Intervjuust Tallinna Vangla hariduskorraldajaga tuli välja väga hea asjaolu kutsehariduse korraldamise suhtes. Nimelt peaksid erinevad kursused algama erinevatel aegadel, et oleks pidevalt midagi pakkuda ka õppeaasta keskel vanglasse saabuvatele kinnipeetavatele.

KOKKUVÕTE

Käesolev lõputöö uurib peamiselt kinnipeetavate motivatsiooni hariduse omandamisel, (vangla)keskkonna mõju motivatsioonile ning seeläbi annab soovitusi kinnipeetavate õpimotivatsiooni ja õppijate arvu suurendamiseks.

Uurimus viidi läbi nii õppivate kui mitte õppivate kinnipeetavate seas. Õppijate vastustest selgus, et nemad otsustasid hakata haridust omandama seepärast, et olla edaspidises elus edukamad, seega nemad tunnistavad hariduse väärtust omaette. Kuid, et motiveerida kinnipeetavaid õppima ja suurendada õppijate arvu mitte õppivate kinnipeetavate arvelt, siis tegi autor eelnevast järelduse, et neile tuleks pakkuda muid soodustusi, mis võiksid haridusega kaasneda.

Lõputööst selgus, et rohkem kui pooltel uurimuses osalenud kinnipeetavatel oleks hariduse omandamine hädavajalik. Kinnipeetavate arvates on vanglas õppimine mõnes mõttes kergem, sest puuduvad ahvatlused, mis võivad väljaspool vanglat õppimist segada, kuid siiski on soodsa keskkonna loomine vajalik, et õpiprotsess oleks tõhusam. Seega leiab töö autor, et ühte sektsiooni tuleks paigutada ainult õppivad kinnipeetavad ning parandada ka sektsioonis olevaid õpitingimusi.

Uurimusest selgus veel, et kinnipeetavaid motiveeriks õppima näiteks sportimisvõimaluste suurendamine, pikem jalutusaeg, laiem kutseerialade valik. Hariduskorraldaja sõnul on läbi mõningate selliste soodustuste nii mõnigi kinnipeetav otsustanud koolis käima hakata, samuti on autor nõus sellega, et eelnimetatud soodustusi tuleks suuremal määral kasutada.

Käesoleva lõputöö sissejuhatuses püstitas autor järgmise hüpoteesi: kinnipeetavaid motiveerib eelkõige haridust omandama selle eest saadav tasu. Lõputööst tulenevalt antud hüpotees kinnitust ei leidnud. Selgus, et väheseid kinnipeetavaid motiveeriks rahaline tasu õppima ja nendeks kinnipeetavateks oleks pigem need, kes on hetkel vanglas hõivatud tööga ja eeldatavasti väärtustavad seda. Seega ei ole rahalise tasu maksmine õppimise eest kõige tõhusam motiveerimise viise.

РЕЗЮМЕ

ДАННАЯ ДИПЛОМНАЯ РАБОТА НАПИСАНА А ТЕМУ „МОТИВАЦИЯ ЗАКЛЮЧЕННЫХ ПРИ ПОЛУЧЕНИИ ОБРАЗОВАНИЯ НА ПРИМЕРЕ ТАЛЛИННСКОЙ ТЮРЬМЫ.”

ДЛИННА РАБОТЫ 50 СТРАНИЦА, СОСТОИТ ИЗ ТРЕХ ГЛАВ И СОДЕРЖИТ 14 РИСУНКОВ. ИСПОЛЬЗОВАНО 18 ИСТОЧНИКОВ. РАБОТА НАПИСАНА НА ЭСТОНСКОМ ЯЗЫКЕ И РЕЗЮМЕ ПРЕДСТАВЛЕНО НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА ДИПЛОМНОЙ РАБОТЫ: ЗАКЛЮЧЕННЫЙ, МОТИВАЦИЯ, ТЮРЬМА, ОБРАЗОВАНИЕ, УЧЕНИЕ И СРЕДА.

ЦЕЛЬЮ РАБОТЫ ИССЛЕДОВАТЬ, КАК ВЛИЯЕТ ТЮРЕМНАЯ СРЕДА НА ОБУЧЕНИЕ, КАК ВЛИЯЕТ ПОЛУЧАЕМАЯ ЗА ОБУЧЕНИЕ ДЕНЕЖНАЯ ПЛАТА НА МОТИВАЦИЮ ЗАКЛЮЧЕННЫХ И КАКИМ СПОСОБОМ МОТИВИРОВАТЬ ЗАКЛЮЧЕННЫХ УЧИТСЯ.

МЕТОДОМ ИССЛЕДОВАНИЯ ИСПОЛЬЗОВАННО ПРОВЕДЕННЫЙ АНКЕТНЫЙ ОПРОС СРЕДИ УЧАЩИХСЯ И НЕ УЧАЩИХСЯ ЗАКЛЮЧЕННЫХ ТАЛЛИННСКОЙ ТЮРЬМЫ И ИНТЕРВЬЮ С ОРГАНИЗАТОРОМ ОБРАЗОВАНИЯ В ТАЛЛИННСКОЙ ТЮРЬМЕ .

В РЕЗУЛЬТАТЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ВЫЯСНИЛОСЬ, ЧТО ЗАКЛЮЧЕННЫХ МОТИВИРОВАЛО БЫ УЧИТСЯ СКОРЕЕ ДРУГИЕ ЛЬГОТЫ КАК БОЛЬШОЙ ПРОЦЕНТ ПРИ ДОСРОЧНОМ ОСВОБОЖДЕНИИ, ВОЗМОЖНОСТЬ ЗАНИМАТЬСЯ ЧАЩЕ СПОРТОМ ИЛИ БОЛЬШОЙ ВЫБОР СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ, ЧЕМ ТО, ЧТО БЫ ПОЛУЧАТЬ ЗА УЧЕНИЕ ДЕНЕЖНУЮ ПЛАТУ.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Beljajev, R.; Vanari, K. 2005. Õppimine ja õppimisoskuste arendamine täiskasvanueas. [Loengukonspekt] Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 57 lk
2. Burnett, G, 2002. Õpime õppima: muudame õppimise tõhusaks kõikidele õppuritele, Kirjastus Studium, 164 lk
3. Eesti Nõukogude Entsüklopeedia, 1989, 4 köide. Tallinn: Valgus.
4. Eesti Vabariigi haridusseadus. 23.03.1992. - RT 1992, 12, 192; RT I 2007, 12, 66
5. Eesti Vabariigi Põhiseadus. 28.06.1992. - RT 1992, 26, 349; RT I 2007, 33, 210
6. Karistuse kandmine, <http://www.vangla.ee/6468> 26. veebruar 2008
7. Kinnipeatavale õppimise eest tasu maksmise määrad ning tasu arvutamise ja maksmise kord. 28.06.2007. - RTI, 10.07.2007, 45, 321
8. Krull, E. 2000. Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat, Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 637 lk
9. Leppik, P., 2006. Õppimine on tõesti huvitav. Õpiprotsessi psühholoogilisest mõtestamisest, Tartu Ülikooli Kirjastus, 143 lk
10. Lindgren, H. C., Suter, W. N., 1994. Pedagoogiline psühholoogia koolipraktikas, Tartu Ülikool, 594 lk
11. Maslow, A. H., 2007. Motivatsioon ja isiksus, OÜ Mantra Kirjastus, 491 lk
12. Märja, T., Lõhmus, M., Jõgi, L., 2003. Andragoogika. Raamat õppimiseks ja õpetamiseks, Kirjastus Ilo, 286 lk
13. Säljö, R., 2000. Õppimine tegelikkuses, Eesti Vabariigi Kirjastus, 308 lk
14. Uritam, M. 2008. Haridus Tallinna Vanglas. Elektrooniline intervjuu. Tallinn. 04.04.2008
15. Vadi, M., 2004. Organisatsioonikäitumine, Tartu Ülikooli Kirjastus, 339 lk
16. Vangistuseseadus. 14.06.2000. - RT I 2000, 58, 376; RT I 2006, 63, 466
17. Vanglaharidus, 1990. Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee vastuvõetud soovitus R (89) 12 ja seletuskiri, Strasbourg
18. Varm, K., 2005. Vanglast vabadusse: siirdeperioodi võimalused ja probleemid hariduse kontekstis. [Magistritöö]. Tallinn: Tallinna Ülikool, Sotsiaalteaduskond, Sotsiaaltöö osakond, 66 lk

LISA 1

Tere,

olen Sisekaitseakadeemia III kursuse üliõpilane ning olen kirjutamas kooli lõputööd kinnipeetavate motivatsioonist hariduse omandamisel, seepärast pöördun Teie poole abi saamiseks. Palun täitke juuresolev ankeet, tõmmates ringi ümber vastusele (võib valida ka mitu), mis Teie arvamusega ühtib ja/või kirjutades punktiirile oma seisukoht.

Küsitlus on konfidentsiaalne ja anonüümne, Teie vastused jäävad ainult minu teada ning üldistatud tulemusi kasutan oma lõputöös.

Teid ette tänades!

Küsitlus kinnipeetavatele, kes ei õpi.

1. Kui vana Te olete?

2. Mis haridustase Teil on?

a) algharidus (1-4 klassi)	d) keskkool on lõpetatud (12 klass)
b) põhiharidus (5-9 klassi)	e) kutseharidus/keskeri haridus
c) keskhariidus (10-12 klassi)	f) kõrgharidus

3. Miks Te jätsite vabaduses hariduse omandamise pooleli?

- a) läksin tööle
- b) õppimine ei huvitanud
- c) probleemid perekonnas
- d) alkoholi/narkootikumide kuritarvitamine
- e) kuriteo sooritamine
- f) mitterahuldavad õpitulemused
- g) mitterahuldav käitumine koolis
- h) muu

4. Mis motiveeriks Teid haridust omandama?

- a) võimaldatakse eelisjärjekorras rohkem pikaajalisi kokkusaamisi
- b) stipendium eduka õppimise eest (rahaline toetus)

- c) võimaldatakse tegeleda rohkem spordiga
- d) võimaldatakse tegeleda rohkem muude hobidega
- e) võimaldatakse lühiajalisi väljasõite
- f) vaba aja huvitavam sisustamine (kinoõhtud jms)
- g) õppimistingimuste paremaks muutmine (lambid, lauad, väiksemad kambrid jne)
- h) arvuti kasutamine (kodutööde tegemiseks)
- i) suur osakaal ennetähtaegsel vabanemisel
- j) suurem kutseerialade valik
- k) muu

5. Kas Te olete uurinud õppimise võimalusi Tallinna Vanglas?

- a) ei ole
- b) jah olen

Kui jah, siis miks Te ei õpi?

- a) käin tööl, et raha teenida
- b) ei ole sobivat eriala
- c) ei viitsi õppida
- d) pole vanglalt saanud piisavalt informatsiooni õppimisvõimaluste kohta
- e) mul on olemas vangla poolt pakutav haridustase

Kui ei, siis miks?

- a) õppimine ei huvita
- b) ei tuleks õppimisega toime
- c) käin tööl, et raha teenida
- d) ei viitsi õppida
- e) ei väärtusta vanglas antavat haridust
- f) muud huvid.....

6. Kui õppimise ja töötamise eest saaks võrdset tasu, siis kumma te valiksite?

- a) õppimise
- b) töötamise
- c) mitte kumbagi

7. Kas Teid motiveeriks õppima see, kui sektsiooni paigutatakse ainult kinnipeetavad, kes õpivad?

- a) jah motiveeriks
- b) ei motiveeriks
- c) see ei oma tähtsust

8. Mida plaanite teha peale vabanemist?

- a) alustada hariduse omandamist
- b) tööle minna
- c) õppida ja töötada
- d) mitte kumbagi
- e) ei ole selle peale veel mõelnud

LISA 2

Tere,

olen Sisekaitseakadeemia III kursuse üliõpilane ning olen kirjutamas kooli lõputööd kinnipeetavate motivatsioonist hariduse omandamisel, seepärast pöördun Teie poole abi saamiseks. Palun täitke juuresolev ankeet, tõmmates ringi ümber vastusele (võib valida ka mitu), mis Teie arvamusega ühtib ja/või kirjutades punktiirile oma seisukoht.

Küsitlus on konfidentsiaalne ja anonüümne, Teie vastused jäävad ainult minu teada ning üldistatud tulemusi kasutan oma lõputöös.

Teid ette tänades!

Küsitlus kinnipeetavatele, kes õpivad.

1. Kui vana Te olete?

2. Mis haridustase Teil on?

a) algharidus (1-4 klassi)	d) keskkool on lõpetatud (12 klass)
b) põhiharidus (5-9 klassi)	e) kutseharidus/keskeri haridus
c) keskharidus (10-12 klassi)	f) kõrgharidus

3. Miks Te jätsite vabaduses hariduse omandamise pooleli?

- a) läksin tööle
- b) õppimine ei huvitanud
- c) probleemid perekonnas
- d) alkoholi/narkootikumide kuritarvitamine
- e) kuriteo sooritamine
- f) mitterahuldavad õpitulemused
- g) mitterahuldav käitumine koolis
- h) muu

4. Miks Te otsustasite hakata vanglas uuesti haridust omandama?

- a) võimalus viibida väljaspool sektsiooni

- b) soovisin jätkata hariduse omandamist
- c) et aega sisustada
- d) et saada õppijate sektsiooni
- e) et olla edaspidises elus edukam (leida tööd)
- f) et saada keskkonnale vaheldust
- g) sest individuaalses täitmiskavas (ITK-s) oli soovitus jätkata hariduse omandamist
- h) muu

5) Mis Teie arvates motiveeriks kinnipeetavaid haridust omandama?

- a) võimaldatakse eelisjärjekorras rohkem pikaajalisi kokkusaamisi
- b) kui makstakse eduka õppimise eest raha
- c) võimaldatakse tegeleda rohkem spordiga
- d) võimaldatakse tegeleda rohkem muude hobidega
- e) võimaldatakse lühiajalisi väljasõite
- f) vaba aja huvitavam sisustamine (kinoõhtud jms)
- g) õppimistingimuste paremaks muutmine (lambid, lauad, väiksemad kambrid jne)
- h) arvuti kasutamine (kodutööde tegemiseks)
- i) suur osakaal ennetähtaegsel vabanemisel
- j) muu

6) Kas Teie õpitulemused oleksid paremad, kui heade õpitulemuste eest makstaks raha?

- a) raha ei mõjutaks minu õpitulemusi
- b) õpitulemused oleksid paremad
- c) kindlasti püüaksin rohkem

7) Kas vanglas viibides on kergem/raskem õppida?

- a) raskem b) kergem c) ei ole vahet

Kui on lihtsam, siis miks?

- a) vanglas on palju vaba aega
- b) vanglas on kindel päevakava
- c) vanglas pole muid ahvatlusi (sõbrad, peod jne)
- d) muu.....

Kui on raskem, siis miks?

- a) teised kinnipeetavad segavad
- b) vanglaametnikud segavad
- c) muu.....

8) Millise eelise annab Teile peale vabanemist vanglas omandatud haridus?

- a) võimaluse haridusteed jätkata
- b) paremad võimalused töö leidmisel
- c) parema enesehinnangu
- d) väärtuse sõprade/perekonna silmis
- e) midagi muud.....

9) Mida plaanite teha peale vabanemist?

- a) jätkata hariduse omandamist
- b) jätta õpingud ja töötada
- c) õppida ja töötada
- d) mitte kumbagi
- e) ei ole selle peale veel mõelnud

LISA 3

Здравствуйте

я студентка Sisekaitseakadeemia III курса и пишу дипломную работу о мотивации приобретения образования заключенными. Поэтому обращаюсь к вам за помощью - пожалуйста заполните анкету, подходящие вам ответы обведите (можно обозначить несколько).

Опросник конфиденциальный и анонимный, полученные результаты я буду использовать в своей дипломной работе

заранее благодарна.

Вопросы заключенному кто не учиться

1. Сколько Вам лет ?.....

2. Какое имеете образование ?

- а) начальное (1-4 класса)
- б) основное (5-9 классов)
- в) среднее (10-12 классов)
- г) среднее законченное (12 классов)
- д) профтехобразование/ среднеспециальное образование
- е) высшее

3) Почему будучи на свободе образование осталось не законченным ?

- а) пошел на работу
- б) учеба не интересовала
- в) проблемы в семье
- г) злоупотребление наркотиками/алкоголем
- д) совершение преступления
- е) неудовлетворительные оценки
- ж) неудовлетворительное поведение в школе
- з) другая причина.....

4) Что могло бы мотивировать Вас на приобретение образования ?

- а) возможность преимущества длительных свиданий
- б) стипендия за успешную учебу (денежная датация)
- в) возможность больше заниматься спортом
- г) возможность больше заниматься другими хобби
- д) возможность короткосрочных выездов
- е) занятость свободного времени (просмотр фильмов по вечерам)
- ж) улучшение условий для учебы (лампы, столы, меньше камеры)
- и) использование компьютеров (для выполнения домашних заданий)
- к) учёба имела бы вес при условно-досрочном освобождении
- л) большой выбор профессий
- м) другие.....

5) Узнавали ли Вы о возможностях приобретения образования в Таллиннской Тюре ?

- а) да
- б) нет

если да, то почему Вы не учитесь ?

- а) работаю что бы заработать денег
- б) нет подходящей специальности
- в) нет желания учиться
- г) не получил достаточно информации от тюрьмы о возможностях приобретения образования
- д) имеется предлагаемое тюрьмой образование

Если нет то почему?

- а) учеба не интересует
- б) не справился бы с учебой
- в) хожу на работу чтобы зарабатывать деньги
- г) нет желания учиться
- д) не ценю получаемое в тюрьме образование
- е) другие интересы.....

6) Если бы за учебу и за работу Вы получали одинаковую оплату что бы Вы выбрали?

- а) учебу
- б) работу
- в) не то не другое

7) Мотивировал бы Вас пойти учиться факт, что в секции находились бы только заключенные которые учатся ?

- а) да мотивировал бы
- б) нет, не мотивировал бы
- в) это не имеет значения

8) Чем Вы планируете заниматься после освобождения ?

- а) приобретением образования
- б) поиду работать
- в) учиться и работать
- г) не тем не другим
- д) еще не задумывался об этом

LISA 4

Здравствуйте

я студентка Sisekaitseakadeemia III курса и пишу дипломную работу о мотивации приобретения образования заключенными. Поэтому обращаюсь к вам за помощью - пожалуйста заполните анкету, подходящие вам ответы обведите (можно обозначить несколько).

Опросник конфиденциальный и анонимный, полученные результаты я буду использовать в своей дипломной работе

заранее благодарна.

Вопросы заключенному кто учиться:

1. Сколько Вам лет?.....

2. Какое имеете образование ?

- а) начальное (1-4 класса)
- б) основное (5-9 классов)
- в) среднее (10-12 классов)
- г) среднее законченное (12 классов)
- д) профтехобразование/ среднеспециальное образование
- е) высшее

3) Почему будучи на свободе образование осталось не законченным ?

- а) пошел на работу
- б) учеба не интересовала
- в) проблемы в семье
- г) злоупотребление наркотиками/алкоголем
- д) совершение преступления
- е) неудовлетворительные оценки
- ж) неудовлетворительное поведение в школе
- з) другая причина.....

4) Почему во время отбывания наказания Вы вновь решили приобрести образование?

- а) возможность бывать за пределами жилой секции
- б) было желание продолжить приобретение образования
- в) чтобы чем то занять свободное время
- г) чтобы попасть в секцию где учащиеся
- д) чтобы в жизни быть более успешным (найти работу)
- е) для разнообразия быта
- ж) потому что в индивидуальной программе было предназначено
- и) другое.....

5) Что по Вашему мнению мотивировало бы заключенных приобретать образование?

- а) возможность преимущества длительных свиданий
- б) стипендия за успешную учебу (денежная датация)
- в) возможность больше заниматься спортом
- г) возможность больше заниматься другими хобби
- д) возможность короткосрочных выездов
- е) занятость свободного времени (просмотр фильмов по вечерам)
- ж) улучшение условий для учебы (лампы, столы, меньше камеры)
- и) использование компьютеров (для выполнения домашних заданий)
- к) учёба имела бы вес при условно-досрочном освобождении
- л) другие.....

6) Стали бы результаты Вашей учебы лучше, если бы платили стипендию ?

- а) деньги не повлияли бы на мою успеваемость
- б) результаты были бы лучше
- в) старался бы больше

7) Будучи в тюрьме легче/труднее учиться ?

- а) тяжелее
- б) легче
- в) нет разницы

Если легче то почему?

- а) в тюрьме больше свободного времени
- б) в тюрьме четкий распорядок дня
- в) в тюрьме нет других соблазнов (друзья, дискотеки)
- г) другое.....

Если труднее то почему ?

- а) другие заключенные мешают
- б) тюремные чиновники мешают
- в) другое.....

8) Какое предпочтение дает после освобождения в тюрьме приобретенное образование?

- а) возможность продолжить приобретение образования
- б) больше возможности устроиться на работу
- в) улучшается самооценка
- г) ценность друзей/семьи
- д) другое.....

9) Что Вы планируете делать после освобождения?

- а) продолжить приобретение образования
- б) продолжить учебу и работать
- в) учиться и работать
- г) ни то ни другое
- д) не думал еще об этом